

GÜÇ BİRLİĞİ KARŞISINDA ADNAN MENDERES'İN SİYASİ MANEVRASI: VATAN CEPHESİ (MANİSA ÖRNEĞİNDE)*

THE POLITICAL TACTIC OF ADNAN MENDERES IN VIEW OF POWER UNION: FATHERLAND FRONT (SAMPLE OF MANİSA)

Dilşen İNCE ERDOĞAN**

Geliş Tarihi/Received:11.11.2019

Kabul Tarihi/Accepted:29.12.2019

ERDOĞAN, Dilşen İNCE, (2020), "Güç Birliği Karşısında Adnan Menderes'in Siyasi Manevrası: Vatan Cephesi (Manisa Örneğinde)", Belgi Dergisi, C.2, S.19, Pamukkale Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını, Kış 2020/1, ss. 1910-1924.

Öz

1957 seçimleri sonrası Demokrat Parti (DP) iktidarı iki temel sorun ile karşı karşıya kalmıştır. Bu sorunlardan ilki ekonomik diğeri de siyasi alanda yaşanmıştır. İktidarın özellikle 1958'den itibaren almış olduğu ekonomik tedbirler, hayat pahalılığına neden olmuş ve buna bağlı olarak geçim sıkıntısı ortaya çıkmıştır. Bu durum halk arasında huzursuzluğa ve DP'ye karşı desteğin zayıflamasına neden olmuştur. Siyasi alanda Ekim 1958'de Türkiye Köylü Partisi (TKP) ve Cumhuriyetçi Millet Partisi (CMP) ile birleşerek Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP) ismini aldı. Fakat TKP'nin teşkilatlanmasını ülke geneline yaymakta başarısız olması CMP'ye katılmasına neden olduğu söylenebilir. Ayrıca, Kasım 1958'de Hürriyet Partisi'nin (HP) CHP ile birleşmesi DP karşısında Milli Muhalefet Cephesinin (Güç Birliği Cephesi) oluşmasına neden olmuştur. Muhalefetin Güç Birliği, iktidarı ortadan kaldırmak ve azalan halk desteğini sağlamak amacıyla Adnan Menderes yurt gezilerine çıkmıştır. Vatan Cephesinin oluşturulması fikri, muhalefetin Güç Birliği Cephesini kurmasının hemen sonrasında ortaya çıkmıştır. 12 Ekim 1958'de Menderes, DP Manisa İl Kongresinde yapmış olduğu konuşmasında Vatan Cephesinin kurulmasını istemiştir. Celal Bayar'ın da desteği ile 1958 yılının sonlarına doğru ülkenin her yerinde Vatan Cephesi şubeleri açılmaya başlamıştır.

Vatan Cephesinin Manisa ve ilçelerindeki teşkilatlanması, Vatan Cephesine katılımların nedenleri Başbakanlık Cumhuriyet Arşiv belgeleri ve dönemin basın yayın organlarından konu ile ilgili çıkan haberler taranıp incelenerek ele alınacak ve değerlendirilecektir. Manisa özelinde Vatan Cephesinin teşkilatlanması incelenirken, ülke genelinde DP'nin kendini meşrulaştırma ve muhalefeti engelleme çabaları ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Manisa, Vatan Cephesi, Güç Birliği, Adnan Menderes, İsmet İnönü, Demokrat Parti*

Abstract

After the election of 1957, the government of Democratic Party(DP) was face to face two important questions. One of them was economic, the other was political. DP's government took economic measures until 1958, which were resulted to the cost of living and it lead to poverty. As a result of this, it was seen the disturbances among people and the decrease of support to DP. In the political area, Peasant's Party of Turkey(PPT) was allied with the Republican Nation Party(RNP) and it was renamed as Republican Peasant's and Nation Party(RPNP). It was unsuccessful the establishment

*2018 tarihinde "Uluslararası Türk Siyasi Hayatında Adnan Menderes" Sempozyumunda basılmayan bildirinin genişletilmiş ve tekrar gözden geçirilmiş halidir.

** Prof. Dr., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, AYDIN. drinceerdogan@gmail.com. ((orcid.org/0000-0001-6669-5966))

of PP's organizations. It caused that PP was allied with RNP. In addition to this, Freedom Party(FP) was together with Republican People Party(RPP) on November, 1958. All these alliances created the Power Union against DP's government. Adnan Menderes traveled all country to provide majority support and to dissolve the Power Union. After the establishment of Power Union, the idea of Fatherland Front was emerged by Adnan Menderes in the speech of October, 1958 in Manisa. This idea was depended by Celal Bayar, president of Turkey. The branches of Fatherland Front were started to open all country.

The organizations of Fatherland Front in Manisa and her towns were studied according to documents in Archives of Prime Minister and newspaper at that time. When Fatherland Front in Manisa was investigated in this paper, the efforts of DP against opposition parties and the legalization of DP in the political area was evaluated.

Keywords:Manisa, Fatherland Front, Power Union, Adnan Menderes, İsmet İnönü, Democratic Party

A.Giriş

II. Dünya Savaşının sonrasında Birleşmiş Milletler topluluğunun kurulması yönünde adımlar tek parti rejimi hâkim süren Türkiye'de de iç dinamikleri hareketlendirdi. 19 Mayıs 1945'de Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün yapmış olduğu konuşmada yer alan demokrasi vurgusu bu hareketlenmeyi daha da hızlandırdı. Bu dönemde Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)'nin karşısında yer alan ilk muhalefet partisi 18 Temmuz 1945'de Nuri Demirağ başkanlığında kurulan Milli Kalkınma Partisi (MKP)'dir.¹ Ülke içinde özellikle ekonomi alanında yaşanan gelişmeler Meclis içinde muhalefetin daha da belirginleşerek yeni bir parti daha kurulacağına sinyallerini verdi. Demokrat Parti (DP) 7 Ocak 1946'da İzmir Milletvekili Celal Bayar, İçel Milletvekili Refik Koraltan, Kars Milletvekili Fuat Köprülü ve Aydın Milletvekili Adnan Menderes tarafından kuruldu.² Ülkede demokratik idareyi tesis edileceğine ve ekonomik refahın sağlanacağına söz veren DP'liler kısa sürede halktan büyük destek alarak hızla teşkilatlandı. 14 Mayıs 1950'de yapılan genel seçimlerde büyük bir zafer kazanarak iktidara geldi.³ Böylece demokratik bir seçimle iktidar el değiştirmiş oldu. DP, oyların %53.3'ünü alarak 408 milletvekili ile Meclis'te temsil edilmeye başlandı.⁴ Siyasi tarihimizde 1950 ve 1954 yılları DP'nin altın yılları olarak anıldı. Bu dönemde basın ve diğer alanlarda özgürlüklerin genişletilmesi özellikle de ekonomi de yeni kararlar alınarak halkın refahının artırılması DP'nin her geçen gün daha da güçlenmesine neden oldu.⁵ DP, 2 Mayıs 1954 genel seçimlerinden de büyük bir başarıyla çıktı. Fakat 1954 seçimleri sonrasında yaşanan iç ve dış siyasi krizler, ekonomik problemler DP'yi yorgun düşürdü ve yıprattı. 1950'li yılların parlak ve halkı ferahlatan ekonomik gelişmeleri artık yoktu. Enflasyon artmakta ve dış borç arayışları hızlanmaktaydı. Bu durum toplumsal huzursuzluğa ve muhalefetin eleştirilerinin artmasına neden oldu. Siyasal ve ekonomik huzursuzluk DP içinde de anlaşmazlıklara neden oldu ve bu durum günden güne Menderes'in gerginliğini arttırdı. Muhalef siyasi partiler yaşanan gerginliklerden yararlanmak isterken ve muhalif basında da iktidarı eleştiren yazıların hem sayısı hem de şiddeti arttı. 1957 yılının Nisan ayında muhalefet yeni bir seçime hazır olduğunu ilan ederken⁶ DP içinde yaşanan huzursuzluklar da daha belirgin bir şekilde ortaya çıktı. Milli

1 Feroz Ahmad, *Demokrasi Sürecinde Türkiye, 1945-1980*, Hill Yay., İstanbul, 2015, s.30.

2 Rifki Salim Burçak, *Türkiye'de Demokrasiye Geçiş 1945-1950*, Olgaç Matbaası, 1979, s.58.

3 Bilal Tunç, "Eskişehir'de Vatan Cephesi", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:52, Nisan 2017, s.199-200.

4 Cem Eroğul, *Demokrat Parti (Tarihi ve İdeolojisi)*, İmge Kitapevi, Ankara, 1990, s.42-48.

5 Şerif Demir, "Bir Liderin Doğuşu: Adnan Menderes (1945-1954)", *Başbakan Adnan Menderes'in Yaşamı ve Siyasal Mücadelesi*, Ed: Talip Kabadayı, Dilşen İnce Erdoğan, Hüseyin Üreten, Gülay Gündeay, Adnan Menderes Üniversitesi Yay., Aydın, 2012, s. 24-26.

6 *Ulus*, 13 Nisan 1957.

Güç Birliği Karşısında Adnan Menderes'in Siyasi Manevrası: Vatan Cephesi (Manisa Örneğinde)

Eğitim Bakanı Ahmet Özel sağlık sorunlarını nedeni ile istifa ettiğini açıklarken, Isparta Yalvaç Kongresi'nde çıkan sorunlar nedeni ile İrfan Aksu'da Haysiyet Divanı'na verildi⁷.

1957 yılının Temmuz ayında Cumhuriyetçi Millet Parti (CMP)'nin girişimiyle partiler arasındaki işbirliği gündeme taşındı. 7 Temmuz'da CMP resmi olarak işbirliği teklifinde bulundu ve Sadık Aldoğan, Eminönü İlçe Kongresi'nde "*Tek partili hayatı değiştirmek, seçimlere ittifakla girmektir. Seçimlerde nasıl hareket edileceğinin formülü kolaydır ve hazırdır. Onu, seçimler ilan edildikten sonra açıklarız. İttifakla girilen seçimlerden sonra yapılacak işler şunlardır. Batılı manada bir anayasa, başlanılmış güzel işlere devam, murakabeli Meclis bunlar arasındadır. Bunun için ikinci bir Meclis'e şimdilik lüzum yoktur. Yeter ki, yine milleti doğru temsil eden bir Meclis olsun. Sonra da nisbi seçimi getirmek kalır.*" demektedir.⁸ Tek başına seçimi kazanabileceklerine inanan CHP'liler küçük partilerle işbirliği yapılması konusunda fikir ayrılığına düştüler. Merkez teşkilatı işbirliği yapılmasını desteklerken, yerel organlar işbirliğine karşıydı.⁹

12 Ağustos'ta muhalif partiler arasındaki işbirliği görüşmeleri İnönü'nün Heybeliada'daki evinde başladı. 15 Ağustos'a kadar devam eden görüşmelerin ana konusu demokratik rejimin temin edilmesiydi. 15 Ağustos 1957'de yayımlanan bildiriye işbirliği konusunda görüşmelere devam edileceği bildirildi. Her parti genel idari kurullarından yetki aldı ve 18 Ağustos 1957'de Genel Başkan Yardımcısı Fuat Arna başkanlığındaki CMP Heyeti, İnönü ile Hürriyet Partisi (Hür.P) yöneticisi Enver Güreli'de CHP Genel Sekreteri Kasım Gülek ile görüştü¹⁰. 4 Eylül 1957'de muhalefet partileri bir taahhütname yayınladılar. Üçte iki çoğunlukla iktidara geldiklerinde, neler yapacaklarını açıkladılar. İlk altı ay içerisinde Meclis, Kurucu Meclis'e dönüştürülecek, Anayasa Mahkemesi kurulacak, nispi seçim sistemi getirilecek ve sendikali işçilere grev hakkı tanınacaktı¹¹.

Milletvekili genel seçimlerinin 1958 yılında yapılması gerekiyordu. Başbakan Adnan Menderes seçimlerin erkene alınması konusunu önce Genel İdare Kuruluna, sonra da DP Meclis Grubunun İdari Kuruluna götürdü. Kurullarda seçimlerin erkene alınması konusu tartışıldı ve bu fikir destek buldu. Bunun üzerine 5 Eylül 1957'de DP Meclis Grubu Başkanı Hayrettin Erkmen, 27 Ekim 1957 Pazar günü seçimlerin yapılacağını ve erkene alındığını duyurdu. Giresun Milletvekili Hayrettin Erkmen, Manisa Milletvekili Muzaffer Kurbanoğlu, ve Eskişehir Milletvekili Abidin Potuoğlu tarafından seçimlerin erkene alınması ile ilgili önerge, 11 Eylül 1957 tarihinde TBMM'de gündeme alındı. CHP grubu adına Malatya Milletvekili Nüvit Yetkin söz aldı. DP'nin seçimleri erkene alması konusunda Meclis'e verdiği önergenin nedenlerinin mutlaka incelenmesi, seçimin vatandaşların oy ve iradesini serbestçe kullanabileceği ve millet iradesinin serbestçe tecelli edebileceği şartlar içinde olması gerektiğini belirtti. CHP, seçimlerin erkene alınması konusundaki önerinin red edilmesini istedi ve oylamaya katılmadı. Bu önerge DP'liler tarafından 377 DP milletvekilinin oyu ile kabul edildi. Hayrettin Erkmen ve DP Milletvekilinin vermiş olduğu bir başka önerge ile TBMM'nin 1 Kasım 1957 toplanmasına karar verildi.¹²

Seçimlerin öncesinde de Milletvekili Seçim Kanun'da önemli değişiklikler yapıldı. Bunlardan ilki 9 Eylül 1957'de Seçim Kanunu'na yeni bir maddenin eklenmesi ile milletvekili sayısının belirlenmesinde uyulacak kurullar düzenlendi. 11 Eylül 1957'de de 5545 sayılı

7 Mustafa Albayrak, *Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)*, Phoenix Yay., Ankara, 2004, s.294.

8 Erol Tuncer, *1957 Seçimleri*, Toplumsal Ekonomik Siyasal Araştırma Vakfı (TESAV)Yay., Ankara, 2012, 57.

9 Feroz Ahmed, *a.g.e.*, s.128.

10 *Milliyet*, 19-22 Ağustos 1957.

11 Feroz Ahmed, *a.g.e.*, s.128.

12 Erol Tuncer, *a.g.e.*, s.68.

Seçim Kanununda bazı değişikliklerin yapılması ile ilgili kanun tasarısı görüşüldü. Bu tasarı partiler arası işbirliğini imkansız hale getiren maddeler içermekteydi¹³. Kanun tasarısı TBMM’de görüşüldüğü esnada sert tartışmalar yaşandı¹⁴. Seçimlerde işbirliğini önleyen kanun müzakeresi sırasında Hikmet Bayur dikkat çeken bir konuşma yaptı. Konuşmasında, “İş birliği gayretleri son derece zararlı bir düşüncedir. Demokrasimiz henüz ümit edilen sağlığı kavuşmamıştır. Böyle bir teşebbüs muvaffak olduğu takdirde istikrarsızlığı ve muhalif partilerin meydana getirdiği koalisyonları doğuracaktır. Hekimlerin teminattan uzak bulunduğu iddiaları, basının susturuldu iftiralari, üniversitenin tehdit altında bulunması gibi hususlar aslında geçici ve önemsiz meselelerdir. Ama memleket bir kez koalisyon kabineleri yoluna girdi mi, demokrasi kısa zamanda tehlikeye düşecek ve Fransa’da olduğu gibi soysuzlaşacaktır diye endişe ederim. CHP’nin Atatürk düşmanı CMP ile birleşmesini siyasi ahlaksızlık sayarım” dedi. Bu konuşma üzerine İsmet İnönü söz aldı. İnsanların birleşmesini, bizzat onların tabiatı icabı olduğunu, partilerin, birliklerin, cemiyetlerin hep insanların birleşmesinden meydana geldiğini söyledi. Oluşturmaya çalıştıkları işbirliğinin de, aynı fikre inanan bu memlekette demokrasinin gelişmesini isteyenlerin birleşmesi demek olduğunu ifade etti ve sözlerine “... biz hakkı Millet Meclisi korusun diyoruz. Bu fikre inananlar birleşiyoruz. Biz bir araya geliyoruz, insan haklarına saygı gösterilsin diyoruz. Adalet hür olsun istiyoruz.” diyerek devam etti. Mükerrer Sarol’da o gün Meclis’te Hikmet Bayur’un konuşmasının hançer gibi İnönü’nün yüreğine saplandığını, fakat İnönü’nün de bunun intikamını 4 yıl sonra 27 Mayıs Darbesiyle bağımsız milletvekili olan Bayur’u Yassıada’ya göndererek aldığını anılarında yazdı. ¹⁵ Tasarı 31 red oyuna karşılık 361 evet oyu ile kabul edildi. İnönü’ye konuşmasında Başkanlığa hakaret ettiği gerekçesi ile uyarı cezası verildi. 13 Eylül 1957’de yeni kabul edilen Seçim Kanununa göre; seçime katılacak olan partiler tüm seçim çevrelerinde aday listelerini tam olarak yapmaya mecbur tutuldu ve bir siyasi partinin bir başka partiyi belli bir seçim bölgesinde desteklemesi engellendi. Bununla birlikte 19 Haziran 1956’da Dış İşleri Bakanlığı’ndan ve 7 Eylül’de 1957’de de “... eski hüviyetini tamamen değiştirmiş olan, bugünkü DP zihniyeti ile uyuşmak, benim için imkânsız olduğu cihetle DP’den çekiliyorum.” diyerek ayrılan Fuat Köprülü’nün Meclis’e girmesini önlemek amacıyla “bir partiden son altı ay içinde istifa etmiş bir kişi başka bir partiden aday olamaz” hükmü de getirildi.¹⁶ Köprülü’nün DP’yi çok ağır bir dille eleştirerek istifa etmesi muhalefeti genel seçimler öncesi güçlendirirken, iktidarda bulunan DP’ye de ağır darbe vurdu. Antalya Milletvekili Burhanettin Onat ve Ankara Milletvekili Dağıstan Binerbay aynı gerekçeyle 7 Eylül’de ve Çankırı Milletvekili Celal Boynuk’da 9 Eylül’de DP’den istifa etti.¹⁷

DP’nin attığı adımlar muhalefet arasındaki işbirliğini önledi, fakat hala işbirliği için imkânlar bulunmaktaydı. Bunlardan ilki hukuken olmasa da fiilen illerin bölüşülmesi, diğeri de bütün yurttan seçimlere tek bir muhalif partinin katılmasıydı. Bu imkânlar rağmen işbirliği gerçekleşmedi ve CHP, 19 Eylül 1957’de resmen işbirliği yapılmasına imkân kalmadığını ancak seçimlerde muhaliflerin fiilen birbirlerine yardım edeceklerini bildirdi.¹⁸

13 Şerif Demir, *Türk Siyasi Tarihinde Adnan Menderes*, Paraf Yay., İstanbul, 2010, s.327.

14 Erol Tuncer, *a.g.e.*, s.69.

15 Mükerrer Sarol, *Bilmeyen Menderes*, II, İnkılap Yay., İstanbul, 2014, s.189-190-91-92.

16 Cem Eroğlu, “Çok Partili Düzenin Kuruluşu 1945-1971”, *Geçiş Sürecinde Türkiye*, Belge Yay., Der: İrvin C. Schink, E.Ahmet Tonak, İstanbul, 2013, s.202; Serhan Yücel, *Demokrat Parti*, Ülke Kitapları, İstanbul, 2001, s.124-125; *Ulus*, 7 Eylül 1957.

17 Mustafa Albayrak, *a.g.e.*, s.295.

18 *Ulus*, 21 Eylül, 1957.

Güç Birliği Karşısında Adnan Menderes'in Siyasi Manevrası: Vatan Cephesi (Manisa Örneğinde)

5 Ekim 1957 tarihinde CHP, 7 Ekim 1957'de CMP ve Hür.P adaylarını açıkladı.¹⁹ İktidar ve muhalefet seçim kampanyalarına başladığı anda ülkedeki ortam daha da gerginleşti. Menderes, seçim kampanyasına 12 Ekim'de Erzurum'da başladı, Kars, Trabzon, Rize, Giresun, Ordu, Samsun, Amasya, Kayseri, Elâzığ, İzmir, Manisa, İstanbul, Ankara ve 22 Ekim'de Adana ile son buldu²⁰. Seçim kampanyasında DP'ye destek vermek amacıyla Cumhurbaşkanı Celal Bayar'da katıldı. 16 Ekim'de Gaziantep ve Urfa'da yaptığı konuşmalarda DP'nin şehirli ve köylü arasındaki farkı kaldırdığını ifade ederek, hükümetin ekonomi siyasetini övdü.²¹ 17 Ekim 1957'de Urfa'da yaptığı konuşmada Bayar, "*Bize Demirkırat'ı çok koşturuyorsunuz diyorlar. Biz koşturmakta devam edeceğiz, korkmasınlar bu at çatlamaz idmanı yerindedir. Mütemediyen koşacak, birinci gelecektir.*" dedi. DP'den istifa eden Fuat Köprülü ise 22 Ekim 1957'de Balıkesir'de Hür.P adına yaptığı konuşmada, "*Bu seçim mücadelesi, tek parti, tek şef sistemini canlandırmak isteyen bir adama karşı koca bir milletin mücadelesidir.*" dedi.²² Başbakan Menderes'te gittiği yerde CHP lideri İnönü'yü eleştirdi hatta 13 Ekim 1957'de Trabzon'da yaptığı konuşmada İsmet Paşa için hasta kelimesini kullandı ve konuşmasında İsmet Paşa için "*...Malta humması, Asya gribi gibi bir hastalığa tutulmuştur. Onun bu hastalığının adı dar'ül iktidardır.*" demişti.²³ Menderes, Giresun'da yaptığı konuşmada ise; "*Bugün mademki, demokrasi yok, 27 sene iktidarda kaldığın halde o zaman neden sen kurmadın? Bu sefer iktidara gelirse, altı ayda demokrasiyi kuracağız diyorlar. Bu iş madem bu kadar kolaydı da 27 sene neden yapmadın?*" sözleriyle İnönü'ye seslendi²⁴. Her geçen gün iktidar ve muhalefet arasındaki gerginlik daha da arttı. Oldukça sert geçen seçim kampanyasının ardından 27 Ekim 1957 seçimleri yapıldı. 1957 Seçimlerinde seçmen sayısı 12.077.413; seçime katılanlar 9.230.814'dür. Seçime katılım oranı da %76,43'dür. 1954 Seçimlerine göre CHP'nin oy artışı %5,71 iken DP'nin oy kaybı %10,72'dir. DP, 1954 Seçimlerine oranla 79 milletvekilliği kaybederken, CHP ise milletvekili sayısını 147 kişi arttırmıştır. 610 milletvekilliğinden DP 424, CHP 178, CMP 4, Hür.P 4 milletvekilliği kazandı.²⁵

B.Vatan Cephesi'nin Kuruluşuna Giden Süreç Ve Kuruluşu

CHP 1957 seçimlerinde iktidara gelmeyi başaramadı fakat Meclisteki sandalye sayısını artırarak güçlendi. Bu durum başta CHP olmak üzere muhalefetin iktidara özellikle de Menderes'e karşı saldırılarını şiddetlendirdi. Menderes bu şiddetli saldırılar karşısında baskıcı yöntemlere başvurdu. 6 Eylül 1958'de Balıkesir'de CHP'yi halka ihtilal kışkırtıcılığı yaptıkları iddiası ile şikâyet etti. CHP ve İnönü'ye "*Buna cüret edenlerin idam sehpalarında can verdiklerini hatırlasınlar onlardan ibret alsınlar*" dedi.²⁶ Başbakan Menderes ülkede iktidara karşı yaratılan bu olumsuz havayı dağıtmak için yurt gezisine çıktı. Halkı bilinçlendirmek ve muhalefete karşı halkın desteğini almak için 1 Eylül 1958'de dedi İzmir İl Kongresine katıldı buradan Aydın'ı geçti. Aydın'da yaptığı konuşmasının büyük bir bölümünde muhalefete ve İnönü'ye yüklendi.²⁷

İktidarın bu tutumu muhalefetin birleşmesine neden oldu. Muhalefet partileri, 7 Ekim 1958 tarihinden itibaren güç birliği yapmak için görüşmelere başladı. 12 Ekim 1958'de

19 Mustafa Albayrak, a.g.e., s.296.

20 Şerif Demir, a.g.e., s.328.

21 Zafer, 17 Ekim, 1957.

22 Cem Eroğlu, a.g.e., s.125-127.

23 Ali Gevgili, *Yükseliş ve Düşüş*, Bağlam Yay., İstanbul, 1987, s.117-118.

24 Zafer, 16 Ekim 1957.

25 Zafer, 28 Ekim 1957; *Ulus*, 28 Ekim 1957.

26 Zafer, 7 Eylül 1958; Şerif Demir, a.g.e., s.341-342.

27 Zafer, 22 Eylül 1958; *Ulus*, 23 Eylül 1958.

İnönü, İstanbul İl Kongresinde iktidarın tutumunu şikâyet ederek muhalefet partilerinin işbirliği yapması gerektiğinden söz etti. İnönü, Meclis'te muhalefetin en güçlü partisi olan CHP'nin etrafında "*Milli Muhalefet Cephesini*"nin kurularak "*Güç Birliği*" yapılmasını ve tabanı genişleterek iktidar ile mücadele edilmesini istedi.²⁸

İlk olarak CMP ile Türkiye Köylü Partisi (TKP) 16 Ekim 1958'de birleşti ve Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP) adını aldı. CMP Genel Başkanı Osman Bölükbaşı "*Kanı kana, canı cana kattık*" derken, TKP Genel Başkanı Tahsin Demiray da "*gönüller ve kalpler birleşmiştir*" diyerek bu siyasi birlikteliği değerlendirdi.²⁹ Hür.P'de 24 Kasım 1958 tarihinde olağanüstü kongre yaptı. Bu kongrede uzun görüşmelerden sonra 5 olumsuz oya karşılık, 175 delegenin olumlu oyu ile hem partinin kapatılmasına ve CHP'ye katılmasına karar verildi.³⁰

Muhalefet kanadında Güç Birliği'nin oluşumu ve Güç Birliği Ocaklarının³¹ kurulması iktidarı de harekete geçirdi. Başbakan Menderes, Güç Birliği'ne karşı halkın desteğini sağlamak için yurt gezilerine çıktı. Siyasi tarihimizde Güç Birliği olarak anılan muhalif partilerin birleşmesi, Başbakan Adnan Menderes tarafından Haçlılar Ordusuna benzetildi ve Güç Birliği Cephesi ehli salip olarak isimlendirildi. Menderes bu konuda, "*Onların, Güç Birliği adı altında giriştikleri faaliyetin maksadı şudur: Bir Ehli Salip Cephesi olarak karşımıza dikilecekler. Daha şimdiden seçim varmış gibi yakamıza sarılacaklar. Bu hareketler, bizim işlerimizi güçleştirmek, milletimizin ihtiyaçlarını sekteye uğratmak, vatanın refah ve saadetini geciktirmek demektir*".³² 29 Kasım 1958 günü CHP Genel Başkanı İsmet İnönü, bu benzetmeye Isparta İl Kongresinde cevap verdi.³³

Muhalefet Cephesinin oluşturduğu Güç Birliği'ne karşı Başbakan Menderes, "*Vatan Cephesi*"nin kurulacağını³⁴ 12 Ekim 1958'de Manisa İl Kongresinde yaptığı konuşmada açıkladı. Konuşmasında;

"Sevgili Manisahlılar,

Burada muhterem Demokrat Partili vatandaşlarımla karşı karşıya bulunduğu gibi, muhalefete mensup aziz vatandaşlarımla da karşısında bulunmaktayım. Onların, iktidarımızın ilk zamanlarında icraatımız hakkında tereddüt göstermeleri, ne oluyor demeleri, tabii görülebilir. Alacakaranlıkta, tutulan yolun istikametini, yapılan işleri

28 Bilal Tunç, "Bursa'da Vatan Cephesi", *International Journal of Social Inquiry*, IX/2, 2016, s.139.

29 Serhan Yücel, *a.g.e.*, s.137.

30 Türkiye Köylü Partisi (TKP), 19 Mayıs 1952'de Ankara'da kuruldu. Programında kuruluş amacı, sınıf savaşı yapmak ve bundan zümre menfaatleri elde etmek olduğu ve Türk toplumu yapısının temelini teşkil eden köy ve köylünün bütün sosyal meselelerimizin düğüm noktası olduğunu belirtildi. Parti 1957 seçimlerinden sonra Cumhuriyetçi Millet Partisi'ne katıldı. Hüsrev Tökin, *Türk Tarihinde Siyasi Partiler ve Siyasi Düşüncenin Gelişimi*, Elif Yay., İstanbul, 1965, s.87-88-89.

31 CHP ve HP'nin birleşmesi sonrasında "*Güç Birliği Ocakları*"nın kurulması kararlaştırılmıştır. Fakat daha sonra HP'nin teşkilatlandığı yerlerdeki parti şubelerinin isimleri değiştirilmiş ve "*Güç Birliği Ocağı*" olarak isimlendirilmiştir. Yasemin Doğaner, *Türk Demokrasi Tarihinde Vatan Cephesi*, Siyasal Kitapevi, Ankara, 2013, s.37; Fatih Özçelik, "Kocaeli'nde Vatan Cephesi", *Uluslararası Karamürsel Alp ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu*, III, Kocaeli, 2016, s.2058. Ulus, 29 Ocak 1958. Güç Birliğinin her geçen gün genişlediğine dair Ulus Gazetesinde çıkan yazı.

32 Serkan Gaytancıoğlu, "Demokrat Parti İktidarı ve Vatan Cephesi", *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne, 2011, s.97.

33 Fahir Giritlioğlu, *Türk Siyasi Tarihinde Cumhuriyet Halk Partisi'nin Mevkii*, I, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1965, s.377.

34 Sinan Yıldırım, "Vatan Cephesi: Demokrat Parti'nin Politik Meşruiyet Krizi ve Toplumsal Muhalefeti Kontrol Altına Alma Çabası", *Türkiye'de Siyasal Muhalefet 1923-1980 Makaleler*, Der.Ayşeğül Komuşoğlu, Bengi Yay., İstanbul, 2008, s.174.

Güç Birliği Karşısında Adnan Menderes'in Siyasi Manevrası: Vatan Cephesi (Manisa Örneğinde)

sarahatle ile tayin edememiş olabilirler. Yanlış propagandalarla aldatılmış, yanlış yola saptırılmış bulunabilirler. Aradan sekiz sene geçtikten ve eserler gereği gibi meydana çıktıktan sonra, bugün batıyoruz, yarın batıyoruz propagandasının susmamış olmasına rağmen, yurdun bugünkü manzarasının vatandaşlarımızı uyandırmış bulunması lazım gelir. Politika ihtirastan vareste vatandaşların karşısında kurulmuş olan kin ve husumet cephesine karşı vatanperverane gayretlerini birleştirip eserlerinin müdafaasını azmetmiş bir Vatan Cephesi'nin kurulması zarureti kendisini göstermiştir. Böyle öyle bir Vatan Cephesi ile bu güzel ve muazzam eserlerin Türk milletince müdafaası lazımdır..." dedi. Zafer Gazetesi bu konuşmayı "Başbakan Adnan Menderes'in Manisa'da Yaptığı Konuşma: Nifak Cephesine Karşı, Vatan Cephesi'nin Teşkili Zaruridir!" başlığı ile yayınladı.³⁵ Başbakan Menderes'in Vatan Cephesi'nin kurulması ile ilgili bu girişimi karşısında DP içinden muhalifler sesler yükseldi. DP içinde ki muhalif sesler, böyle bir örgütün kurulmasının gereksiz olduğunu, ocak-bucak teşkilatlarını ve Genç Demokrat Örgütünü zayıflatacağını dile getirdi. Buna karşın Başbakan Menderes ile aynı görüşü paylaşan Cumhurbaşkanı Bayar'ın müdahalesi ile zayıf olan muhalefet susturuldu ve Kasım 1958'den itibaren Vatan Cephelerinin kurulmasına hız verildi.³⁶ Ayrıca Bayar, Vatan Cephesi'nin kurulması konusuna destek vermek amacıyla yurt gezilerine de çıktı. 28 Kasım 1958'de Çorum'da yaptığı konuşmada "Milletin maneviyatı her zaman olduğu gibi yüksektir. Bu milleti refah ve emniyet içinde yaşatmak için ne mâni vardır. Ne mâni olabilir. Eğer bir mâni çıkarsa, bu milletin azim ve iradesi o mâniyi iyi bir karınca gibi ayağının altında ezmeye muktedirdir." diyerek muhalefete seslendi.³⁷

Siyasetten uzak olan halk kitlelerini ve vatanın menfaatlerinin DP'nin iktidarda kalması ile devam edeceğine inanan kimseleri tek bir çatı altında toplamak amacıyla kurulan Vatan Cephesi teşkilatı, yurdun farklı yerlerinde şubeler açtı.³⁸ Tüm yurttan 1959 yılının başlarından itibaren Vatan Cephesi şubelerinin hızla açıldığı görüldü. 1959 yılının ilk 15 gününde yalnızca Balıkesir'de açılan Vatan Cephesi 17 taneydi.³⁹ Başbakan Menderes, 7 Ekim 1958 tarihinde DP İl Başkanlıklarına gönderdiği tamim de "Muhalefet saflarındaki vatandaşlarımızdan memleketin yüksek menfaatleri uğurunda ve milli tesanütün takviyesi emrinde partimiz saflarında yer almak arzusunda izhar edecekler. İhtirasları uğrunda memleket menfaatlerini hiçe sayan politikacıları bu tehlikeli faaliyetlerinde destekleyip kuvvetlendirmekte artık devam etmemek gibi vatanperverane bir his ile Halk Partisinden istifade ederek partimiz saflarında yer almak arzusunu gösterenler... beraber çalışmış olduğumuz Cumhuriyetçi Millet Partisi ve Hürriyet Partisine mensup arkadaşlarımızdan artık hadiselerin gereği gibi inkişaf etmesiyle..." Türk milletinden Vatan Cephesi saflarına iştirak etmeleri istendi.⁴⁰ İktisadi devlet kuruluşlarında çalışanların katılmalarını da sağlamak amacıyla ile 31 Aralık 1918'de hükümet gerekli yasa değişikliklerini yaptı.

Güç Birliğinin oluşturmasına karşı, iktidarın Vatan Cephesini kurması ülkedeki siyasi gerginliğin artmasına neden oldu. Artan gerginliğe rağmen 12 Ocak 1959 Adnan Menderes, DP İl Başkanlıklarına gönderdiği bir genelgede "Vatan Cephesi'ne iltihak hususunda partimizin 946 ruhu ve büyük bir heyecan ile gayretler sarf etmesi sayesinde şayan-

35 Zafer, 13 Ekim 1958.

36 Serhan Yücel, a.g.e., s.137-138; Mustafa Albayrak, a.g.e., s.522.

37 Zafer, 29 Kasım 1958.

38 Eric Zürcher, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, İstanbul, 1995, s.348-350.

39 Serhan Yücel, a.g.e., s.138

40 Şerif Demir, a.g.e., s.346-347.

şükran neticeler elde edilmektedir. Kısa bir müddet içinde bana gönderilen telgraflardaki iltihakların sayısı iki yüz bine yaklaşmaktadır” demektedir.⁴¹

Vatan Cephesine katılanların sayıları ile ilgili farklı rakamlar verilmektedir. Doğaner, katılımlar konusunda 1.000.000 kişiden bahsirken, Cumhurbaşkanlığı Cumhuriyet Arşivi Yassıada Davası Tutanakları Vatan Cephesi Klasöründeki verilere göre 1957 seçimleri sonrasında 1960’a kadar DP’ye 973.455 kişi katıldığını ve bunda Vatan Cephesi ile DP Ocaklarının aynı yapı olarak değerlendirildiğini belirtmektedir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde tüm yurtta açılan Vatan Cephesi sayısını belirlemek oldukça zordur. Yassıada’da Vatan Cephesi Davasında Vatan Cepheselerinin sayıları hakkındaki bilginin de Zafer Gazetesinden alındığı, İstanbul’da 144, Ankara’da 22 ocak bulunduğu kayıtlara geçmişti. Doğaner tarafından Vatan Cephesi veya DP Ocağı olarak adlandırılan 228 ocak belirlenmiş ve bu ocaklardan 12 tanesinin kuruluş tarihinin belli olmadığı, 16 tanesinin 1958’de, 138 tanesinin 1959 ve 162 tanesinin de 1960 yılında açıldığı belirtilmiştir. Buna karşın tespit edilen rakamlardaki tutarsızlık katılımların sadece Vatan Cephesi’ne değil DP’ye olduğunu göstermektedir.⁴² DP Milletvekili Rıfki Salim Burçak’ta anılarında, 1959 yılının Ocak ayı ortalarında Menderes’e gönderilen telgraf sayısının 20.000 ve Vatan Cephesine katılanların da 200.000’e yaklaştığını, sadece Aralık 1959’da Vatan Cephesi’ne katılanlarının sayısının 973.170 olduğunu ifade etmektedir.⁴³

Başta Zafer Gazetesi olmak üzere ilk sayısı 28 Aralık 1958’de çıkan Vatan Cephesi Sizindir Gazetesinde Vatan Cephesi’ne katılımlarla ilgili oldukça fazla sayıda haber bulunmakta ve bazı sayılarda katılanların isimleri tek tek verilmektedir. Örneğin: “*Vatan Cephesine Yeni İltihaklar*”,⁴⁴ “*Vatan Cephesine İltihak Eden Vatandaşların Başvekilimize Telgrafları*”,⁴⁵ “*Vatan Cephesine İltihaklar Devam Ediyor, Çekilen Telgrafları Neşrediyoruz*”,⁴⁶ “*Yurtta Vatan Cephesine İltihaklar Devam Ediyor*”,⁴⁷ gibi haberle halkın Vatan Cephesi’ne katılması teşvik edildi. Bu haberlerin yanında muhalefeti destekleyen haberlerde basında sıklıkla yer aldı. Ulus Gazetesinin 24 Nisan 1959 tarihli sayısında “*CHP Saflarına Katılan Yurttaşlar*” başlığı altında DP’nin tutumunu beğenmeyen vatandaşların CHP’ye katıldıkları belirtilerek vatandaşların isimleri aynı Zafer Gazetesi ve Vatan Cephesi Sizindir Gazetesinde olduğu gibi yayımlandı.⁴⁸ Ulus Gazetesinin 25 Ocak 1959 tarihli sayısında da “*Yüzlerce Yurttaş Daha Güç Birliğine Katıldı*”,⁴⁹ haberi verildi.

C. Manisa’da Vatan Cephesi’nin Kuruluşu

Başbakan Adnan Menderes’in 12 Ekim Manisa’da yaptığı konuşmada muhalefete karşı Vatan Cephesi’nin kurulacağını duyurulmasının hemen akabinde yurdun dört bir yanında olduğu gibi Manisa ve ilçelerinde de Vatan Cephesi teşkilatı kuruldu. Akhisar Vatan Cephesi Ocağı 24 Aralık 1958’de, Manisa Çarşı Vatan Cephesi Ocağı 27 Aralık 1958’de, Akhisar Reşatbey Vatan Cephesi Ocağı 7 Şubat 1959’da, Akhisar DP Vatan Cephesi Tesanüd Ocağı 10 Nisan 1959’da, Manisa Saruhanlı Atatürk Ocağı 6 Eylül 1959’da, Manisa Salihli DP Zeytinoglu Vatan Cephesi Ocağı 14 Ağustos 1959’da ve Manisa Adnan

41 Hakkı Uyar, *Türk Siyasal Yaşamında Cepheleşmelere Bir Örnek Vatan Cephesi*, Boyut Yay., İstanbul, 2012, s.27.

42 Yasemin Doğaner, a.g.e., s.52-53-54. İstanbul’da 82.182, Konya 60.975, Sivas 53.000, İzmir 38.667, Kars 29.803, Tunceli 27.823, Diyarbakır 20.498, en az katılım olduğu 1.240 kişi ile Kırklareli’dir.

43 Rıfki Salim Burçak, *On Yılın Anıları (1950-1960)*, Nurol Matbaacılık, Ankara, 1998, s.605-606.

44 *Vatan Cephesi Sizindir*, 20 Ocak 1959.

45 *Vatan Cephesi Sizindir*, 25 Ocak 1959.

46 *Vatan Cephesi Sizindir*, 7 Şubat 1959.

47 *Vatan Cephesi Sizindir*, 12 Şubat 1959.

48 *Ulus*, 24 Nisan 1959.

49 *Ulus*, 25 Ocak 1959.

Güç Birliği Karşısında Adnan Menderes'in Siyasi Manevrası: Vatan Cephesi (Manisa Örneğinde)

Menderes Vatan Cephesi Ocağı 4 Mart 1960'ta açıldı⁵⁰. 18 Ağustos 1959'da Saruhanlı kazasının Müteveli Köyü DP Gençlik Kolu Manisa Milletvekilleri Cevdet Özgirgin'in de hazır bulunduğu bir törenle açılırken, aynı gün 53 gençte Ocağa kayıt oldu.⁵¹ Ocakların açılışına Manisa milletvekilleri de katıldı. Açılış esnasındaki Vatan Cephesine katılımlar vekilleri memnun etmiş ve bu memnuniyetlerini merkeze derhal iletmışlerdi. Manisa DP Milletvekili Cevdet Özgirgin Manisa merkez kazasına bağlı Sancaklı İğdecik köyündeki ocağın açılışına katılmıştı.⁵² Rıfki Salim Burçak ve Doğaner 1959 yılında Manisa'da Vatan Cephesine 20.480 kişinin katıldığını belirtmiştir.⁵³

12 Ekim 1958 tarihinden itibaren ülkenin dörtbir yanından Başbakan Adnan Menderes'e ve DP Genel Merkezi'ne gönderilen telgraflarda halkın neden diğer partilerden istifa ederek DP saflarında yer aldıkları ve Vatan Cephesi'ne neden katıldıkları belirtilmekteydi. Ayrıca telgraflarda Vatan Cephesi'ne katılanların tek tek isimlerinin yazıldığı ya da toplam yekûnun verildiği ve Manisalıların Vatan Cephesine katılarak ne kadar iyi yaptıklarına dair satırlar da mevcuttu. Örneğın 20 Aralık 1958'de Akhisar'da Marmara köyünde iki ocak açıldığı ve bu ocaklara 157 kişinin kaydolduğu, Akhisar merkeze bağlı Menderes Ocağı'na, farklı köy ve mahalle ocaklarına 285 olmak üzere toplam 532 kişinin katıldığı İsmail Diriker tarafından 21 Aralık 1958 tarihinde çekilen telgrafla Başbakan Adnan Menderes'e ve DP Genel Merkezi'ne iletildi.⁵⁴

Turgutlu Yıldırım Mahallesi Alpaslan Sokağında oturan İsmet Okar , Vatan Cephesi'ne katılma nedenini 21 Aralık 1958'de Başbakan Adnan Menderes'e gönderdiği telgrafında "... şimdiye kadar CHP ile çalışmakta idim. Kendim seyyar esnaf olduğundan bütün gezdüğim pazarlarda Vatan Cephesi olan DP'nin kalkınma faaliyetlerini gözümle gördüğüm için 20 Aralık 1958 tarihinde Halk Partisi'nden istifa edip çalışmasına hayran kaldığım DP'ye kaydoldum." diyerek belirtmişti.⁵⁵

Kuşlar Köyündeki 18 CHP'li adına ihtiyar heyetinde üye olan Mehmet Yılmaz'da 23 Aralık 1958'de Başbakan Adnan Menderes'e gönderdiği telgrafında, "Senelerden beri ıslahını beklediğimiz artık ıslah olamayacağını kati kanaat getirdiğimiz CHP'den istifa ediyoruz. Bu memlekette ve hatta dünyada yaptığımız hizmetler göz önündedir. CHP liderlerinin sırf iktidara gelmek için yaptıkları tezvirlerle öğrendik bunlara kimse inanmaz hale geldi. Artık bu partide durmayı vatana ihanet telakki ediyoruz. Bu nedenle Vatan Cephesi'ne katıldık."⁵⁶ derken aynı gün köyün muhtarı Ahmet Yaşar ise "Üç sene evvel kurulan Hürriyet Partisi'ne katıldık adına bakarak memlekete daha fazla çalışacakları ümidiyle o partiye girmiştik. Hükümet ve parti olarak bu memlekete yaptığınız sayısız ve misilsiz hizmetlere mukabil arkalarına düştüğümüz Hürriyet Partisi liderleri kendi hırs ve menfaatleri uğruna bizleri de CHP'ye satmak istediler. Fakat biz pazar malı değiliz. Karaosmanoğlu kendi çiftliğindeki adamları dahi satamadı. Biz 69 Hürriyet Partili ana partimiz olan Demokrat Parti'ye dolayısı ile Vatan Cephesi'ne iltihak ettik. Allah sizi bu memlekete bağışlasın." demiştir.⁵⁷ Aynı hislerle 26 Ekim 1958'de Gördes Kayacık Köyü Hür.P üyesi eski başkanı Mehmet Altay ve 18 arkadaşı da Hür.P'ne katılmakla pişmanlık duyduklarını ve derhal

50 Yasemin Doğaner, a.g.e., s.361. 23 Aralık 1958'de Akhisar'da Vatan Cephesi Ocağı açıldı. *Cumhuriyet Arşivi*, (CA), 10-9-0-0-216-671-3-2.

51 CA 10-9-0-0-216-671-3-37.

52 CA 10-9-0-0-216-671-3-15.

53 Yasemin Doğaner, a.g.e., s.355; Rıfki Salim Burçak, a.g.e., s.606.

54 CA 10-9-0-0-216-671-3-10.

55 CA 010-09-216-671-3-32.

56 CA 010-09-216-671-3-30.

57 CA 010-09-216-671-3-31.

devlete ve millete büyük hizmetleri dokunan DP saflarına katıldıklarını⁵⁸, Turgutlu Termek Köyü eski Hür.P üyeleri de 30 Aralık 1958 tarihli telgraflarında, Hür.P'nin CHP'nin kucağına atıldığını ve kendi emellerini gerçekleştirmek için Hür.Partilileri kullandığını belirterek partiyi fesh ettiklerini eski yuvalarına Vatan Cephesi'ne katıldıklarını bildirmişti.⁵⁹

18 Aralık ve 24 Aralık 1958'de DP Manisa İl Başkanı Halit Eker farklı partilerden 370, Marmara nahiyesinden ve köylerinden 300 CHP'linin⁶⁰ Akhisar Hür.P'nden 528, Beyoba'dan Hür.P'den 13, CMP'den 13, Turgutlu Temerek Köyü'nde Hür.P'den 22, Turgutlu Sivrice Köyü CMP'den 13, Turgutlu Dağmarmara CMP'den 8, Turgutlu merkezden 17 kişinin Vatan Cephesi'ne geçtiğini genel merkeze ilettiler.⁶¹ 20 Aralık 1958'de Manisa Merkez kazasına bağlı köy ve ocaklardan 69 Hür.Partilinin ve 240 tarafsız vatandaşımızın Vatan Cephesine geçtiği DP Manisa İl Başkan Yardımcısı İsmail Diriker tarafından bildirildi.⁶² 25 Ocak 1959 tarihinde Manisa DP İl Başkanlığından çekilen telgrafta Akhisar ve Turgutlu CHP'den 48, tarafsızlardan 148 olmak üzere toplam 196 kişinin⁶³, Temmuz ayında CHP'ye kayıtlı olan Gördes Divan mahallesinden Mehmet ve Hatice Köse'nin CHP'den istifa ederek DP'ye kayıt yaptırıldıkları belirlendi.⁶⁴

27 Aralık 1958'de de DP Genel Başkanı Adnan Menderes'e Manisa Turgutlu İlçesi'nin Yıldırım Mahallesi Sevgi Sokak'ta ikamet eden Ahmet Kökkeçeci ile eşinin gönderdiği telgrafta *"Türkiye DP Genel Başkanı Sayın Adnan Menderes, bugüne kadar CHP'de bulunmakta idim. Fakat bundan sonra DP'ye girdiğimi büyük bir bahtiyarlık duygusu ile DP'de iyi vazifeyi yapacağımı yemin ediyorum."* diyerek Vatan Cephesi saflarında yer aldıklarını belirtiyorlardı.⁶⁵ Aynı tarihte Vatan Cephesi Manisa Çarşı Ocağı Başkanı Tahsin Kutlar'ın 80 arkadaşı adına gönderdiği telgrafta da Hür.P'nden ayrılarak DP'ye geçtikleri ve Halk Partisi'nin Güç Birliği kararını onaylamadıkları bildirildi.⁶⁶

Vatan Cephesine katılımlarla ilgili DP il ve ilçe teşkilatları yanında Başbakan'a bireysel telgraflarında çekildiği görülmektedir. Örneğin 10 Ocak 1959 tarihinde Manisa'nın Appak köyünden Mehmet Kuşçu DP'nin çalışmalarını takdir ettiğini ve ailece Vatan Cephesi saflarına geçtiklerini⁶⁷ aynı şekilde Kırkağaç Kayadibi köyü DP il başkanı Hüseyin Öztürk'ün 11 Ocak 1959'da göndermiş olduğu telgrafta *"Türk milletinin refah ve saadeti için yorulmak bilmeyen hükümetimizin müspet çalışmalarını takdir ettiklerini..."* bu nedenle ailece Vatan Cephesi saflarında yer aldıklarını belirttiği kayıtlardan belirlendi.⁶⁸

24 Ocak 1959 tarihinde Turgutlu Yıldırım Mahallesinden Hüseyin Zeybek ve 12 arkadaşının memleketin yükselmesi ve refaha ermesinin ancak parti hükümeti ile gerçekleşeceğini ve bu nedenle muhalefetin engellemelerine rağmen Vatan Cephesi'ne

58 CA 10-9-0-0-216-671-3-87.

59 CA 10-9-0-0-216-671-3-28. 30 Ekim 1958'de CMP Gördes kazası İdare Heyeti Reisi Mustafa Girgin'de vatanımızı ve milletimize büyük hizmetleri dokunan DP saflarına katıldığını beyan etti. CA 10-9-0-0-216-671-3-86.

60 CA 10-9-0-0-216-671-3-2.

61 CA 10-9-0-0-216-671-3-7.

62 CA 10-9-0-0-216-671-3-6.

63 CA 10-9-0-0-216-671-3-11.

64 CA 10-9-0-0-216-671-3-85.

65 CA 10-9-0-0-216-671-3-29.

66 CA 10-9-0-0-216-671-3-5.

67 CA 10-9-0-0-216-671-3-12.

68 CA 10-9-0-0-216-671-3-52.

Güç Birliği Karşısında Adnan Menderes'in Siyasi Manevrası: Vatan Cephesi (Manisa Örneğinde)

katıldıklarını,⁶⁹ yine Yıldırım Mahallesi Çam Sokakta ikamet eden Metin Tatlıcan'ın CHP'den istifa ederek DP saflarına geçtiğini bildiren telgraflar DP Genel Merkezine ulaştı.⁷⁰

Saruhanlı Belediye ve DP Başkanı Kemal Yaralı 6 Ağustos 1959 tarihinde Saruhanlı Kazası DP Atatürk Ocağı'na 120 bağımsız ve 140 eski Hür.P'li olmak üzere toplam 260 vatandaşımızın kayıtlarını yaptırdığını ve kayıtların devam ettiğini⁷¹, Salihli'nin Dombaylı köyünden Ahmet Eren, CHP'den istifa ederek DP saflarına arkadaşlarıyla birlikte katıldığını DP Genel Başkanı Adnan Menderes'e çektiği telgrafta bildirdi. CHP'den ayrılma nedenlerini ise *"1945 senesinden itibaren Halk Partisi'nde bulunuyorduk. 27 sene gibi bir uzun zamanda köyümüz hükümetten beş kuruşluk yardım görmemiştir. DP iktidarı sekiz yıllık kısa bir zamanda köyümüzde bir okul, 70 metre derinlikten akan artezyen 4000 dekar topraksız köylü vatandaşlarımıza toprak dağıttı. Bedenin bu çalışmasını inkâr eden CHP'nin içinde kalmak vatanseverlik olmadığını idrak etmiş bulunuyoruz."* diyerek açıkladı.⁷²

Salihli Pazar köyden, bugüne kadar Halk Partisi'nde bulunmakla hata işlediğini anlayan Salihli Taytan köyünden Süleyman Sandıklı ve ailesi ile birlikte Vatan Cephesine geçtiklerini bildirdi.⁷³

10 Mart 1959 tarihinde Manisa Muradiye kazasından DP İdare Heyeti adına çekilen telgrafta DP saflarına geçenlerin listesi verilmiş ve DP'ye geçiş nedenleri ise *"Millet ve memleketimizin refahı ve huzurunu zedelemeyen siyasi müzakere yolları ile yüksek menfaatlerimizi uygun ve Kıbrıslı kardeşlerimizin saadetlerini temin eden ve fiilen tahakkukunu Paris, Londra anlaşmasının BM'de onaylamayan CHP'nin tutumunu millet ve memleketimiz menfaatlerini aykırı gördüklerinden aşağıda isimleri ve soy isimleri yazılan vatandaşlarımızın bütün aile efratları ile birlikte partimiz saflarına iltihak ettiklerini saygılarımızla arz ederim."*⁷⁴ diyerek açıkladı.

4 Haziran 1959'da Başbakan Adnan Menderes'e Manisa Karayenice köyünden Demokrat Akif Yıldız tarafından yazılmış bir telgrafta köyün Halk Partili olduğunu kendisinin köyden 40 kişiyi DP'ye yazdırmayı başardığını belirtmektedir. Fakat Halk Partilerin bundan dolayı kendilerine zorluk çıkardığını ve koyunlarını büyükbaş hayvanların otladığı yerde eskisi gibi otlatmalarına izin verilmesi konusunda Başbakan'dan müdahale etmesini rica etmektedir.⁷⁵

1960 yılına gelindiğinde Vatan Cephesine katılımlar devam etti. 6 Ocak 1960'ta Gördes Uzunçam mahallesinden ve Cuma mahallesinden CHP'li İzzet Akdağ ve İbrahim Çakıcı aileleri ile CHP'nin tutumunu beğenmediklerinden ve DP'nin memleket için yaptıkları çalışmaları takdir ettiklerinden dolayı DP saflarına katıldıklarını beyan etti.⁷⁶

Vatan Cephesine katılımları ve DP'yi destekleyen telgrafların yanında DP'den ayrılarak CHP'ye katılanlarında olduğu görülmektedir. Örneğin Salihli Mersindere köyünden Tosun Kocabıyık ve yedi arkadaşı ise DP'den ayrıldıklarını ve kendilerinin DP'liler tarafından kandırıldıklarını şu şekilde dile getirmişti *"Salihli DP teşkilatına mensup şahısların köyümüze gelerek köyümüzün içme suyu ile okulumuzun yapılmasını vaat etmişlerdi. Biz*

69 CA 10-9-0-0-216-671-3-26.

70 CA 10-9-0-0-216-671-3-27.

71 CA 10-9-0-0-216-671-3-36.

72 CA 10-9-0-0-216-671-3-37.

73 CA 10-9-0-0-216-671-3-44-45.

74 CA 10-9-0-0-216-671-3-49-50.

75 CA 10-9-0-0-216-671-3-12.

76 CA 10-9-0-0-216-671-3-84.

de bu sebeple DP'ye iltihak etmiştik fakat bize imzalatırılan boş kâğıda lüzum arzumuz ve hislerimize pek aykırı olarak "Halk Partisi liderinin mevki hırsı ile giriştikleri yıkıcı kampanyaya nefret duymaktayız. Bu itibarla Halk Partisi'nden istifa ederek DP saflarına geçtiğimizi arz ederiz." şeklinde tel çekilmesi ve halka duyurulması bizi müteessir etmiştir. Bu sebeple DP'den istifade ediyoruz".⁷⁷

D.Sonuç

Sonuç olarak DP Ocağı, Vatan Cephesi Ocağı, Semt Ocağı, Adnan Menderes Ocağı, Birlik Ocağı, Gençlik Kolu veya Kadınlar Kolu gibi isimlerle anılan Vatan Cephesi, ülkedeki siyasi havayı gerginleştiren/cephelendiren bir teşkilat olarak Cumhuriyet tarihimizde yerini aldı.⁷⁸ DP, il, ilçe, bucak ve ocak örgütlerini Vatan Cephesi'ne katılmaya çağırarak tabanını genişletmeyi ve halkın desteğini kaybetmemeye amaçladı. Vatan Cephesi'ni DP teşkilatından ayrı bir yapı olup olmadığı devamlı olarak tartışıldı ve bu konuda Tanel Demirel Vatan Cepheselerinin hukuki niteliğinin de net olmadığını belirterek, "O, ne bir parti, ne partinin yan kolu, ne dernek ne de DP'nin hukuken tanınmış bir parçasıdır. Partini ocak teşkilatları tarafından kurulmuş, kimi zaman ocak teşkilatından başka bir şey olmadığı da iddia edilen bir oluşumdur" ifadesini kullandı.⁷⁹ 1958 yılının Ekim ayından itibaren Türkiye'nin her köşesinde olduğu gibi Manisa'da Vatan Cepheseleri açıldı. Manisa halkı DP il ve ilçe örgütleri ile birlikte ya da bireysel olarak Başbakan Vatan Cephesine katıldıklarını bildirdi. Vatan Cephesine katılanlar diğer muhalefet partilerinin kendilerini kandırdıklarını ve halka hizmet etmediklerini bu nedenle DP saflarında yer aldıklarını ifade etti. Katılımların sadece CHP'den değil Hür.P'den ve CMP'den de olduğu yapılan araştırma neticesinde belirlendi.

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri

Cumhurbaşkanlığı Arşivi (CA)

Sürelî Yayınlar

Milliyet

Ulus

Vatan

Vatan Cephesi Sizindir

Zafer

Kitap, Makale ve Tez

Ahmed, Feroz (2015), *Demokrasi Sürecinde Türkiye 1945-1950*, Hil Yay., İstanbul.

Albayrak, Mustafa (2004), *Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)*, Phoenix Yay., Ankara.

Burçak, Rifki Salim (1998), *On Yılın Anıları (1950-1960)*, Nurol Matbaacılık, Ankara.

Demir, Şerif (2010), *Türk Siyasi Tarihinde Adnan Menderes*, Paraf Yay., İstanbul.

Demirel, Tanel (2016), *Türkiye'nin Uzun On Yılı, Demokrat Parti İktidarı ve 27 Mayıs Darbesi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay., İstanbul.

⁷⁷ CA 10-9-0-0-216-671-3-41-42.

⁷⁸ Hakkı Uyar, a.g.e., s.21.

⁷⁹ Tanel Demirel, *Türkiye'nin Uzun On Yılı, Demokrat Parti İktidarı ve 27 Mayıs Darbesi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay., İstanbul, 2016, s.291.

Güç Birliği Karşısında Adnan Menderes'in Siyasi Manevrası: Vatan Cephesi (Manisa Örneğinde)

- Doğaner, Yasemin (2013), *Türk Demokrasi Tarihinde Vatan Cephesi*, Siyasal Kitapevi, Ankara.
- Eroğlu, Cem (2013), "Çok Partili Düzenin Kuruluşu 1945-1971", *Geçiş Sürecinde Türkiye*, Belge Yay., Der: İrvin C. Schink, E.Ahmet Tonak, İstanbul, s.202.
- Gaytancıoğlu, Serkan (2011), "Demokrat Parti İktidarı ve Vatan Cephesi", *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne.
- Gevgili, Ali (1987), *Yükseliş ve Düşüş*, Bağlam Yay., İstanbul.
- Giritlioğlu, Fahir (1965), *Türk Siyasi Tarihinde Cumhuriyet Halk Partisi'nin Mevkii*, I, Ayyıldız Matbaası, Ankara.
- Özçelik, Fatih (2016), "Kocaeli'nde Vatan Cephesi", *Uluslararası Karamürsel Alp ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu*, III, Kocaeli, s.2058.
- Sarol, Mükerrerem (2014), *Bilmeyen Menderes*, II, İnkılap Yay., İstanbul.
- Tökin, Hüsrev (1965), *Türk Tarihinde Siyasi Partiler ve Siyasi Düşüncenin Gelişimi*, Elif Yay., İstanbul.
- Tuncer, Erol (2012), *1957 Seçimleri*, Toplumsal Ekonomik Siyasal Araştırma Vakfı (TESAV) Yay., Ankara.
- Tunç, Bilal (2012), "Bursa'da Vatan Cephesi", *International Journal of Social Inquiry*, IX/2, 2016, s.139.
- Uyar, Hakkı (2013), *Türk Siyasal Yaşamında Cepheleşmelere Bir Örnek Vatan Cephesi*, Boyut Yay., İstanbul.
- Yıldırım, Sinan (2008), "Vatan Cephesi: Demokrat Parti'nin Politik Meşruiyet Krizi ve Toplumsal Muhalefeti Kontrol Altına Alma Çabası", *Türkiye'de Siyasal Muhalefet 1923-1980 Makaleler*, Der. Aşşegül Komşuoğlu, Bengi Yay., İstanbul.
- Yücel, Serhan (2001), *Demokrat Parti*, Ülke Kitapları, İstanbul.
- Zürcher, Eric (1995), *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, İstanbul.

Ek1: 12 Ekim 1958 Adnan Menderes'in Manisa'da halka hitabı. *Zafer*, 13 Ekim 1958.Ek 2: "CKMP Vatan Cephesine İltihak Ediyor", *Vatan Cephesi Sızındır*, 2 Şubat 1959.

Güç Birliği Karşısında Adnan Menderes'in Siyasi Manevrası: Vatan Cephesi (Manisa Örneğinde)

Vatan Cephesi
Sizindir
GÜNLÜK SİYASİ DEMOKRAT GAZETE

1959 OCAK 25
PİYAS 25 KURUŞ

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES VE HAKKARİ POLATKANIN ZAMANA DİR BEYANATI ÇOK İYİ KARŞILANDI

Tahran'da bize iltihak eden İran delegeleri ile Başbakan Adnan Menderes ve heyetimiz dün Karşıya Vardı

İki Heyet de Alanda Dost Ve Kardeş Pakistan Devlet Adamları Tarafından Törenle Karşılandı

İki heyet de Alanda dost ve kardeş Pakistan devlet adamları tarafından törenle karşılandı. Başbakan Adnan Menderes ve heyetimiz Tahran'da bize iltihak eden İran delegeleriyle bir araya geldi. Heyetimiz, İran delegeleriyle bir araya geldi. Heyetimiz, İran delegeleriyle bir araya geldi.

Polatkanın zamanı dair beyanati çok iyi karşılandı

Yeni tasarı, Şubat içinde kanunlaşacak

Yeni tasarı, Şubat içinde kanunlaşacak. Polatkanın zamanı dair beyanati çok iyi karşılandı. Yeni tasarı, Şubat içinde kanunlaşacak.

Amerikada kış bu yıl şiddetli Soğuklardan 70 kişi öldü

Amerikada kış bu yıl şiddetli Soğuklardan 70 kişi öldü. Amerikada kış bu yıl şiddetli Soğuklardan 70 kişi öldü.

Bayar'ın Kabülleri

Bayar'ın Kabülleri. Bayar'ın Kabülleri.

Başbakan Adnan Menderes ve heyetimiz Tahran'da bize iltihak eden İran delegeleriyle bir araya geldi

Başbakan Adnan Menderes ve heyetimiz Tahran'da bize iltihak eden İran delegeleriyle bir araya geldi. Başbakan Adnan Menderes ve heyetimiz Tahran'da bize iltihak eden İran delegeleriyle bir araya geldi.

Bankalarımız da Memurlara Zam Yapacak

Bankalarımız da Memurlara Zam Yapacak. Bankalarımız da Memurlara Zam Yapacak.

Başvekile E.Menderes Vekâlet Edecek

Başvekile E.Menderes Vekâlet Edecek. Başvekile E.Menderes Vekâlet Edecek.

Amerika Türkiyeye Füzeler veriyor

Amerika Türkiyeye Füzeler veriyor. Amerika Türkiyeye Füzeler veriyor.

Baba-oğul bir olup Sopa ile adam öldürdüler!

Baba-oğul bir olup Sopa ile adam öldürdüler! Baba-oğul bir olup Sopa ile adam öldürdüler!

Moskova-Belgrat Münasebeti Gergin

Moskova-Belgrat Münasebeti Gergin. Moskova-Belgrat Münasebeti Gergin.

Güçbirliği Kararını Tasvip Etmeyen Selçuk Hür. P. si İdare Heyeti D. Partiyeye Geçti

Güçbirliği Kararını Tasvip Etmeyen Selçuk Hür. P. si İdare Heyeti D. Partiyeye Geçti. Güçbirliği Kararını Tasvip Etmeyen Selçuk Hür. P. si İdare Heyeti D. Partiyeye Geçti.

Meksika, Guatemala ile münasebeti kesti

Meksika, Guatemala ile münasebeti kesti. Meksika, Guatemala ile münasebeti kesti.

Atom denemeleri aleyhinde nümayiş

Atom denemeleri aleyhinde nümayiş. Atom denemeleri aleyhinde nümayiş.

KAMIŞ Yakalanırlar

KAMIŞ Yakalanırlar. KAMIŞ Yakalanırlar.

Ek 3: "Güç Birliği Kararını Tasvip Etmeyen Selçuk Hür Partisi İdare Heyeti D. Partiyeye Geçti", Vatan Cephesi Sizindir, 25 Ocak 1959.